

Opis źródła:

Podobnie jak to miało miejsce w Związku Sowieckim i innych krajach totalitarnych oraz autorytarnych, Polska Ludowa od początku wykorzystywała narzędzia wizualne w tworzeniu własnej propagandy. Plakaty, reprezentujące często wysoki poziom artystyczny, są znakomitym źródłem do badania powojennego życia politycznego ze szczególnym uwzględnieniem oficjalnego przekazu. Ich interpretacja wymaga oczywiście „przebicia się” przez filtr propagandy, to jest zrozumienia celu, który przyświecał twórcom i ich zleceniodawcom, czyli władzy. Wiele spośród plakatów i innych elementów propagandy jest odzwierciedleniem dominującej roli Związku Sowieckiego w Bloku Wschodnim. Zwłaszcza w przypadku okresu stalinowskiego odnajdujemy w nich też zjawisko tak zwanego kultu jednostki, czyli czci oddawanej osobom przywódców.

Miejsce wydania:

https://ipn.gov.pl/ftp/wystawy/proces_krakowski/html/plansza01-02a.html

M. Nehring, *Przyjaźń polsko-radziecka to pokój, niezawisłość, szczęśliwe jutro naszej ojczyzny*, 1952

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Wymień imiona i nazwiska przywódców, których wyobrażono na plakacie.
2. Wskaż inny niż postaci przywódców element symbolizujący więź Polski Ludowej ze Związkiem Sowieckim.
3. Czy plakat jest przykładem tego, że mimo słów o „przyjaźni” w oficjalnym przekazie ukazywano Związek Sowiecki jako protektora, a nie partnera Polski Ludowej?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Czy w roku powstania plakatu funkcjonowała nazwa „Polska Rzeczpospolita Ludowa”?
2. Czy plakat jest przykładem tego, że kult jednostki oznaczał także kult osób żyjących?

Wskazówki:

Plakat M. Nehringa przedstawia przywódców Związku Sowieckiego i Polski Ludowej – Józefa Stalina oraz Bolesława Bieruta. Powstał w 1952 roku, a więc w roku uchwalenia Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, kiedy obaj politycy wciąż żyli (Stalin zmarł w 1953, a Bierut w 1956 roku). Zwraca uwagę fakt, że postać Stalina jest wyższa i zdaje się sugerować nad Bierutem, co podkreśla dodatkowo jasny strój sowieckiego dyktatora. W efekcie plakat odzwierciedla to, iż w stosunkach polsko-sowieckich „wschodni brat” miał pozycję dominującą. Innym przykładem jest układ flag – biało-czerwona zdaje się rozpląwać w czerwieni flagi sowieckiej.

Kolejnym charakterystycznym elementem kompozycji graficznej jest gmach Pałacu Kultury i Nauki, pierwotnie noszącego imię Józefa Stalina. W 1952 roku rozpoczęto jego budowę, w czasie której ponad połowę robotników stanowili przybysze ze Wschodu. Obiekt w oficjalnym zamyśle był sowieckim darem dla Polski Ludowej, lecz do dziś bywa postrzegany jako symbol zależności.

Literatura pomocnicza:

Czyżniewski M., *Propaganda polityczna władzy ludowej w Polsce 1944–1956*, Toruń 2005.

Izdebski J., *Plakat w służbie propagandy 1944–1956*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej” 2001, nr 11, s. 72-74.

Kupiecki R., *Natchnienie milionów. kult Józefa Stalina w Polsce 1944-1956*, Warszawa 1993.

Propaganda PRL. Wybrane problemy, Gdańsk 2004.

Zblewski Z., *Leksykon PRL-u*, Kraków 2000.

Zblewski Z., Dudek A., *Utopia nad Wisłą. Historia Peerełu*, Warszawa 2008.

Ziemie Odzyskane w plakacie. Katalog zbiorów Muzeum Niepodległości w Warszawie, red. T. Skoczek, Warszawa 2023.

Najważniejsze cezury.

1944 – 1956 – okres stalinowski w dziejach Polski Ludowej

1952 – rok stworzenia plakatu

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Arkadiusz Siwko.